

Demografická struktura a vývoj zdravotního stavu, nemocnost

ANOTACE

Tato lekce se zabývá významem slova demografie, jaký vliv má demografické zkoumání na Českou republiku a porovnává život v USA a v ČR. Cílem této lekce je, aby žák dokázal charakterizovat hodnoty, na kterých stojí občanská společnost a uvědomoval si její význam pro demokracii.

Určeno pro (stupeň): 1. a 2. stupeň

Místo realizace: třída, učebna

Časová dotace: 90 min.

Prostředky výuky: data projektor, psací potřeby, vytištěný text, záložka

Vzdělávací oblasti: Člověk a společnost

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

TEORETICKÁ ČÁST

Objektem studia demografie jsou lidské populace, předmětem jejího studia je proces demografické reprodukce, tedy přirozený proces obnovy obyvatelstva důsledkem rození a vymírání. Procesy demografické reprodukce jsou úmrtnost (též mortalita), nemocnost, porodnost (též natalita), potratovost, sňatečnost a rozvodovost. Tyto procesy jsou také v centru demografického zájmu. Nemocnost je počet nemocných v určitém časovém období (nejčastěji během roku) vztahovaný na populační jednotku. Zahrnuje i pacienty, kteří onemocněli v předchozím časovém období (roce).

METODICKÁ ČÁST

Aktivita 1 – video

Na začátku vyučovací hodiny pedagog promítne video (dle potřeby i několikrát za sebou, žáci mohou shlédnout video na individuálních zařízeních nebo hromadně).

bit.ly/demografie_video

Aktivita 2 – diskuse

Po shlédnutí videa probíhá diskuse v rámci celé třídy.

Diskutované otázky:

- Co dalšího zkoumá demografie?
- Co znamená, že demografie nestuduje jednotlivce ale události jako hromadné jevy?
- Jak je možné zkoumat rozvody a svatby jako hromadný jev?
- Napadá tě ještě něco dalšího? Máš nějaké otázky?

Aktivita 3 – čtení s porozuměním

1. Před čtením žáci obdrží záložky: Která slova neznám (Příloha 3) a vytištěný text (Příloha 2).
2. Během čtení zapíšou slova, která neznají.
3. Po čtení si mohou slova vysvětlit ve skupině, diskutovat s učitelem, najít na internetu (např. pomocí tabletu či PC).

Aktivita 4 – porovnání zdravotnictví v ČR a v USA

Do sloupečků žáci zapíšou informace, které získali z článku a porovnájí vybrané země. (Příloha 4)

Učitel podporuje diskusi u žáků.

Aktivita 5 – reflexe

1. Žáci splní zadání v příloze 5, vyberou si alespoň 2 otázky a odpovědi, na které písemně odpoví.
2. V grafu (Příloha 6) žáci znázorní předpokládaný vývoj porodnosti.
3. Hodinu zakončíme sdílením zapsaných odpovědí, jejich odůvodněním a případnou konečnou diskusí o nových poznatcích.

TIPY A NÁPADY PRO ROZŠÍŘENÍ AKTIVITY

Doporučení pro pedagogy: Zkuste s žáky vyhledat ceníky pojišťoven v České republice a nebo je nechte samostatně vybrat téma a porovnat jiné demograficky zaměřené téma. Dále můžete společně na internetu hledat kdo se v ČR zabývá demografií a kde se nachází český statistický úřad. Jaké další informace z ČSU mohou žáci zjistit?

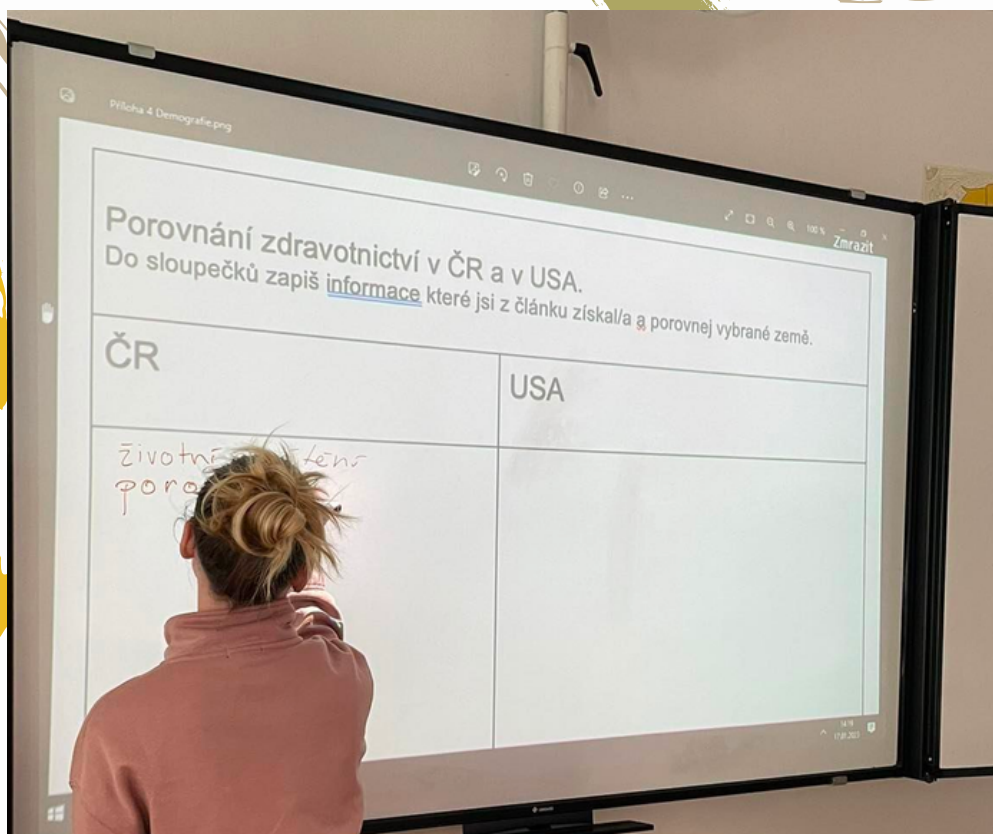
ZKUŠENOSTI Z VÝUKY

"Jako další kladný aspekt vnímám z pohledu učitele výzvu zprostředkovat žákům poznání toho, jak zdánlivě nesourodé faktory spolu mohou souviset, a nakolik mohou ovlivňovat vývoj společnosti.

Příprava na tuto vyučovací hodinu, byť mi zabrala zhruba 2 VH, rozšířila i můj vlastní obzor – jak obsahově (uvědomění si kontextu), tak i metodicky (udělat to tak, aby žáci téma pochopili a bylo pro ně záživné).

Téma žáky zaujalo, srovnání systémů zdravotní péče je vhodně zvolené.

Neznámá slova vyhledávali s pomocí tabletů, textu celkem dobře rozuměli, vyhledávali cca 3–5 slov, kromě cizích slov (kvalitativní, kvantitativní) i slova česká (porodné)."

DOPORUČENÁ LITERATURA

Pavlík, Z., Kalibová, K. (2005). Mnohojazyčný demografický slovník: český svazek. Česko: Česká demografická společnost.

Fučík, P. (2014). Rodičovské dráhy: Dvacet let vývoje české porodnosti v sociologické perspektivě. Česko: Masarykova univerzita.

ZDROJE

- <https://bit.ly/3Tnlqpl>
- <https://bit.ly/3AWkOB8>
- <https://bit.ly/3TulYKs>
- <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>
- <https://zdravi.euro.cz/clanky/usa-se-potykaji-s-dlouhodobym-poklesem-porodnosti/>

PŘÍLOHY

Příloha 1 : Odkaz k přehrání videa

bit.ly/demografie_video

Příloha 2 : Text k aktivitě

Demografie jako vědní disciplína

Demografie je řecké slovo a znamená doslova popis obyvatelstva (demos – lid, obyvatelstvo; grafein – popisovat).

Podle mnohojazyčného demografického slovníku je demografie věda, která studuje lidské populace, zabývá se jejich velikostí, strukturou a vývojem především z hlediska kvantitativního, ale i kvalitativního. Je to vědní obor, jehož předmětem je lidská reprodukce chápána jako obnova stavu obyvatelstva prostřednictvím procesů porodnosti a úmrtnosti a modifikovaná procesem stěhování.

Na Karlově univerzitě se demografie začala přednášet již roku 1899, nejprve v rámci Filosofické a posléze Přírodovědecké fakulty. Samostatná katedra demografie a geodemografie byla založena v rámci geografické sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v roce 1990.

Objekt a předmět demografie

Objektem studia demografie jsou lidské populace (Populace je soubor jedinců téhož druhu nacházejících se v jednom určitém místě v daném čase). Demografie se zabývá jejich velikostí, strukturou, vývojem a dalšími charakteristikami. Pozornost je věnována zejména demografické reprodukci, která je chápána jako přirozená obnova populace v důsledku procesů rození a vymírání.

Oblast demografického studia

Demografie, mimo studia trendů a kontextů úmrtnosti (resp. zdravotního stavu) a porodnosti, které jsou základními demografickými procesy, dále zkoumá změny sňatečnosti, rozvodovosti, potratovosti a migrací. Analýza demografických procesů umožňuje zobecňovat pravidelnosti populačního vývoje jednotlivých populací, hledat zákonitosti, případně formulovat hypotézy budoucího demografického vývoje.

Zdravotní stav a nemocnost

Věděli jste, že ne všichni na světě mají stejné zdravotnictví jako my? Někdy se může zdát, že naše zdravotnictví je špatné, ale pojdme si přiblížit zdravotnictví např. v USA.

Zdravotnictví je ve Spojených státech dlouholeté téma, o kterém se politice neustále dohadují. Zdravotní zařízení i pojištění jsou ve velkém držení soukromých firem. Desítky milionů Američanů si tak zdravotní péči nemohou vůbec dovolit.

Za všechno může systém zdravotního pojištění

Podle průzkumu společnosti Gallup z prosince loňského roku až 25 % Američanů nebo jejich rodinných příslušníků odložilo léčbu vážné nemoci kvůli vysoké ceně. Podle dat z květnu roku 2020 řešilo problém s financováním zdravotního úkonu alespoň jednou 56 % dospělých Američanů!

Na vině je americký systém zdravotního pojištění. Tento unikát se nepodobá žádnému systému známému z Evropy. Není totiž postaven na veřejném, všeobecném pojištění, jež kryje náklady všech obyvatel. Na rozdíl od Evropy nemá v USA zdravotní pojištění každý, neboť jeho sjednání není povinné ale dobrovolné. Záleží také jen na pojišťovnách, koho pojistí a koho nikoli. Zdravotní pojistky se tak liší jedna od druhé, a to nejen cenou, výší spoluúčasti, procentem hrazených nákladů či rozsahem krytých úkonů.

V žádné z vyspělých zemí neplatí pacienti z vlastní kapsy tolik, co Američané. Ti podle Světové zdravotnické organizace hradí přes 55 % výdajů za lékařskou péči ze svých peněz. Abyste si to dokázali jasně představit, my v České republice hradíme nad rámec zdravotního pojištění jen 10 procent nákladů na zdravotní péči. Méně, než my platí už jen obyvatelé Severní Koreje, Marshallových ostrovů a Šalamounových ostrovů.

Jelikož je situace nepojištěných osob v USA od roku 1965 neudržitelná, stát zavedl program Medicare pro specifické skupiny občanů. Zaměřuje se na příjmově slabší lidi a rodiny, ale ani tak nenabízí kompletní péči.

Američan nikdy dopředu neví, kolik bude muset za lékařskou péči zaplatit

„V USA je zdravotní péče velmi drahá a tím pádem pro spoustu lidí nedostupná. Jít k lékaři je veliký stres, už jen kvůli samotnému zdravotnímu problému. V USA se lidé navíc bojí i toho, zda je to finančně nepoloží – neví dopředu, kolik to bude stát. Je to taková ruleta. Pacient navštíví lékaře a pak měsíc čeká, zda dostane účet na 20 nebo 20 000 dolarů. České bezplatné zdravotnictví je zase druhý extrém. Když je zdravotní péče zdarma, lidé ji využívají více, než by měli,“ říká Michal Horný, který působí jako ekonom zdravotnictví na Emory University v Atlantě.

Platba za porod v USA v posledních letech rapidně narůstá, náklady se dokonce nyní vyšplhaly na částku, která již převyšuje průměrný měsíční plat Američanů. To plodí obavy, zda vůbec budou rodiče na takový luxus mít. V době, kdy počítají každou korunu, aby mohli budoucímu potomkovi pořídit postýlku, kočárek a další nutné vybavení, jim zdravotní poplatky mohou udělat pořádný vítr v peněžence. Porod se tak stává nečekaně nákladnou záležitostí. Podle nejnovějšího průzkumu, na který upozornil zpravodajský web cbsnews.com, taková životní událost vyjde rodinu asi na 4500 dolarů, tedy 103 tisíc korun. Platí se jak za samotný zákrok, tak za pobyt v nemocnici, který se počítá jak rodiče, tak novorozenému miminku.

Ovšem dnes, pokud chce americká rodička родit v nemocnici, musí si připravit o něco vyšší sumičku. Porod v nemocnici se totiž dnes pohybuje v průměru na 32 000 dolarů, což je 744 000Kč!

Amerika je v současnosti jednoznačně země, kde je porod v nemocnici nejdražší na celém světě. I když si vyberete nemocnici, kterou kryje vaše pojištění (v tomto případě pojištění kryje velkou část ceny porodu), stále jdou ceny do tisícovek dolarů a každý rok tak zbankrotují tisíce rodin.

Průměrný plat Američanů se nyní pohybuje kolem 41 tisíc dolarů ročně, na měsíc to tedy dělá zhruba 3400 dolarů, tedy asi 77 tisíc korun. Porodnost v USA v posledních desetiletích výrazně klesá, zejména mezi mladými ženami do 30 let. Na tisíc žen ve věku 15 až 44 let se v roce 2018 v USA narodilo pouze 59 dětí.

Tisíc dolarů za porod! Umíte si představit, že by to takto fungovalo i v Česku?

V ČR naopak rodiny s nízkými příjmy dostávají za narození dítěte sociální dávku, tzv. porodné. Zatímco dřív se porodné vyplácelo plošně všem bez ohledu na výdělek, od roku 2011 dostávají tuto sociální dávku pouze rodiny s nízkými příjmy. Lze ji navíc čerpat jen na první a druhé dítě.

Porodné se vyplácí jednorázově. Na první narozené dítě stát přispěje 13 tisíc korun, na druhé 10 tisíc. Nárok na porodné ovšem vznikne pouze rodinám, jejichž příjem nepřesahuje 2,7násobek životního minima.

Když se rodině s nízkými příjmy narodí dvojčata či vícčata, dostanou rodiče na první z nich třináct tisíc korun, na druhé deset tisíc.

Životní minimum představuje společensky uznanou hranici příjmů pro zajištění základních životních potřeb: jídla, oblečení a hygieny. O životním minimu domácnosti rozhoduje počet jejích členů – odlišné částky se počítají za prvního a druhého dospělého, liší se i podle věku nezaopatřených dětí. Částky životního minima se v roce 2022 zvyšovaly už dvakrát, naposled od července.

Příloha 4 : Porovnání zdravotnictví v ČR a USA, T-GRAF

Porovnání zdravotnictví v ČR a v USA. Do sloupečků zapiš informace které jsi z článku získal/a a porovnej vybrané země.	
ČR	USA

Příloha 5 : Otázky k diskuzi

Otázky a téma k diskuzi

Vyber některé otázky a zapiš k nim svůj názor.

<p>☰ ☰ +</p> <p>Je důležité/správné aby věda obyvatelstvo demograficky pozorovala? Proč?</p>	
<p>V čem je české zdravotnictví dobré?</p>	
<p>Odhadni jak bude křivka porodnosti stoupat nebo klesat v ČR a v USA?</p>	

Příloha 6: Graf

Vývoj porodnosti

